

Klimakrisen ændrer blikket på stedet

Stedsanalysen er ikke, hvad den har været – og kan ikke blive ved med at være det. Stedsanalyse er et centralt redskab i planlægningen – både for at skabe værdi i hverdagen og for at relatere os til tidens store udfordringer, fra klimaforandringer til sociale forskelle. Men hvad oplever vi, når vi kigger på et sted? En gade, en tom grund, en boligkarré – tryk, rodet, inviterende? Svaret afhænger ikke kun af stedet, men af blikket.

Af **Iben Møller**,
arkitekt og projekt-
leder, Dansk Byplan-
laboratorium

Stedsanalyser er forskellige, alt efter hvilke øjne der ser – alt efter om man er bygherre, arkitekt, planlægger eller borger – og de afhænger af både faglighed og formål. Fælles for tilgangene er dog én grundlæggende erkendelse: Stedsanalysen er en hjørnesteen i planlægningen.

Stedsanalyse handler i sin kerne om at systematisere viden: at forstå et steds historie, dets aktuelle tilstand og dets fremtidige potentialer. Det er her, vi forstår, hvad et sted er, og hvilken opgave vi står med. Uanset om vi arbejder strategisk i kommuneplanen eller detaljeret i en lokalplan, står vi altid over for det konkrete sted.

En god stedsanalyse er tilpasset sin samtid, sin opgave og det sted, den skal forstå. Den er betinget af, hvem der kigger – og hvad vi leder efter. Stedsanalyse kan ikke reduceres til én tilgang. Tværtimod er det en vifte af tilgange, der hele tiden udvikler sig – fra Kevin Lynch og Jan Gehl til kunstig intelligens – fordi vores forståelse, og de spørgsmål vi stiller, også ændrer sig med tiden.

Stedsanalysen som strategisk værktøj

I april afholdt vi et kursus i stedsanalyser i Dansk Byplanlaboratorium. På kurset samlede vi rådgiveren, planlæggeren og forskeren – for at udfolde deres perspektiver på, hvad stedsanalysen er og kan. Der blev talt om alt fra brugen af åbne data, om det at analysere strategisk, og om hvordan steder både kan måles og mærkes. Det blev klart, at stedsanalysen bør anvendes fra begyndelsen af processen – ikke som en afsluttende detalje, men som et strategisk værktøj med flere funktioner.

Den afdækker stedets rødder: det, der allerede findes, og som giver kontekst.

Det betyder ikke, at alt skal bevares, men at man bevidst vælger, hvad der skal videreføres, og hvad der skal brydes ned. Kontinuitet har betydning for borgernes oplevelse af mening og identitet i det byggede miljø.

Stedsanalysen fungerer også som et fælles udgangspunkt – det "hvide papir" – for diskussionen og beslutningstagningen. Ved at indsamle og organisere data giver analysen et konkret fundament for samtale, hvor faggrupper og interessenter kan tage afsæt i fælles observationer og vurderinger.

En god analyse handler også om at fremkalde det særlige – det unikke ved et sted, som måske ikke er spektakulært, men som bærer karakter. Variation i vores omgivelser er vigtig, også i vores hverdagsliv. Det er langt mere bæredygtigt at forstærke det, der allerede findes, end at forsøge at konstruere autenticitet bagefter. Altså: dyrk opmærksomhed, og ikke kun opfindsomhed.

Stedsanalyse er desuden et tværfagligt samlingspunkt. Arkitekter, antropologer, geografer, landskabsarkitekter, planlæggere m.fl. arbejder med forskellige sprog og blikke, og en vellykket analyse formår at forene dem. Som planlægger er det nødvendigt at kunne navigere mellem disse perspektiver, forstå deres forskelle og integrere dem i en samlet vurdering af stedet.

Endelig er det afgørende, at stedsanalysen kan kommunikeres og bliver et fælles sprog. Den skal kunne oversættes til et sprog, der er forståeligt på tværs af faggrupper og interessenter. Det betyder, at den ikke kun er et teknisk redskab, men et kommunikativt værktøj, der understøtter beslutningsprocesser og skaber grundlag for en konstruktiv dialog om fremtidige udviklinger.

”

Klimakrisen påvirker også vores forståelse af, hvad et sted er. I dag ved vi, at de materialer, vi bruger, og de beslutninger, vi træffer, har direkte konsekvenser – for CO₂-udledning, for biodiversitet og for økosystemers balance. Hver bygget facade, hver ny infrastruktur, er indlejret i globale kredsløb.

Stedsanalyse i praksis under et af vores kurser.

FOTO: IBEN MØLLER.

Stedsanalysen balancerer mellem det målbare – de kvantitative data – og det oplevede – de kvalitative erfaringer. Begge elementer er nødvendige for at forstå et sted fuldt ud. Den gode by ligger i midten.

Et kvalificeret grundlag for klimahandling

I praksis er stedsanalysen en løbende proces, der skal tilpasses de samfundsmæssige udfordringer, vi står over for. Når stigende havniveauer for eksempel tvinger kystbyer til at gentænke de præmisser, vi har taget for givet og baseret vores planlægning på, bliver stedsanalysen et redskab til at forstå, hvordan både mennesker, materialer og natur reagerer, og hvordan planlægningen må følge med.

Klimakrisen påvirker også vores forståelse af, hvad et sted er. I dag ved vi, at de materialer, vi bruger, og de beslutninger, vi træffer, har direkte konsekvenser – for CO₂-udledning, for biodiversitet og for økosystemers balance. Hver bygget facade, hver ny infrastruktur, er indlejret i globale kredsløb. Netop derfor bliver stedsanalysen vigtigere

– og mere kompleks. Den må håndtere viden, der ikke er statisk, men i konstant forandring.

Det gælder både de fysiske forandringer – klimatiske, materielle, infrastrukturelle – og de erkendelsesmæssige: vores syn på verden, vores rolle i den, og hvem og hvad vi planlægger for. Det kræver en analyse, der går på tværs af skala – fra detaljen i en mursten til det strategiske landskabstræk. Og som favner både menneskelige og mere-end-menneskelige perspektiver – jordbund, arter, ressourcer, livscyklusser.

Stedsanalysen skal derfor ikke blot informere den tekniske planlægning, men også udvide vores forståelse af ansvar og relation. Midt i det komplekse, globale billede ligger de konkrete redskaber: lokalplaner, planloven, byggefeltet. Derfor har vi brug for at blive klogere i fællesskab på, hvordan stedsanalysen kan udvikle sig med tiden. Den er afgørende, hvis vi vil planlægge med omtanke, handle på et kvalificeret grundlag og tage ansvar for de steder, vi former.